

ירושלים

1. ציינו את שמות האתרים בהסתמך על חוברת ירושלים, בטבלה.

אתרים לפי מיקומים

הר ציון	הר הזיתים	הר הרצל	הר הבית
הרובע הנוצרי	הרובע הארמני	הרובע היהודי	הרובע המוסלמי
מזרח ירושלים	מערב העיר	סביב העיר העתיקה	עמק קדרון

ענו על השאלות הבאות:

- א. ציין את שמותיהם של שלושה הרים בירושלים, וציין אתר תיירות אחד הנמצא על כל הר.
- ב. ציין שלושה אתרים קדושים בירושלים, והסבר את סיבת קדושתם: אתר אחד קדוש ליהודים, אתר אחד קדוש למוסלמים ואתר אחד קדוש לנוצרים.
- ג. ציין את שמותיהם של שלושה מוזיאונים בירושלים, וכתוב מהו הנושא המרכזי שבו עוסקים שניים מבין המוזיאונים האלה.
- ד. רשמו שמות של שני אתרים על הר ציון שקדושים לנצרות והסבר מה משמעותם.
- ה. חלק מן האתרים ההיסטוריים בירושלים נמצאים מתחת לפני הקרקע, למשל מנהרות הכותל ובריכת השילוח.
- בחר אחד משני האתרים האלה, ותאר מה מוצע לתייר המבקר באתר והסבר מהי חשיבותו ההיסטורית
- ירושלים היא עיר התיירות החשובה ביותר בישראל. בסמוך אליה, בשטחי הרשות הפלסטינית, נמצאות הערים חברון ובית לחם, שגם הן ערי תיירות.
- ו. ציין אתרי בילוי בערב בירושלים.
- ז. ציין אתרי בילוי לילדים בירושלים.

אתרי תיירות בירושלים וסביבתה

נצרות

- דרך הייסורים – (ויה דה לורוזה) הדרך שבה עבר ישו עם הצלב על גבו נקראת דרך הייסורים שלו (בימי המשטר הרומאי, היה נהוג שהנידונים למוות ישאו את הצלב על גבם ממקום המשפט ועד מקום צליבתם). לפי המסורת הנוצרית אירעו מספר אירועים בדרך המסומנים כתחנות בדרכו של ישו. יש לה 14 תחנות, חמש מהן בתוך כנסיית הקבר.
- התחנה הראשונה – מקום המזוהה עם בית המשפט הרומאי, בו הנציב פונטיוס פילטוס דן את ישו למות בצליבה.
 - התחנה השנייה - ע"פ המסורת שם היכו החיילים הרומאים את ישו.
 - התחנה הארבע עשרה – התחנה האחרונה והקדושה ביותר לנוצרים, משמאל לכניסה הראשית, נמצא מקום הקבר.
- כנסיית הקבר – הכנסייה נבנתה לראשונה ע"י הקיסר הביזנטי קונסטנטין, היא הוחרבה ע"י הפרסים, לפי האמונה הנוצרית שם נקבר ישו ושם ארבע התחנות האחרונות של דרך הייסורים.
- גן הגלגלתא - גן הקבר זוהה כמקום קבורתו של ישו כאן מאמינים הפרוטסטנטים שישו קבור.

הרובע היהודי

- הקרדו - רחובה הראשי של ירושלים הרומאית – ביזנטית. כיום הקרדו שופץ ומשמש כרחוב של חנויות יוקרה.
- הבית השרוף - בית פרטי שעמד בעיר העליונה בירושלים בימי בית שני. נתגלו בו שרידי חורבן. הקירות הרוסים, גג ורהיטיו שרופים ושכבת אפר מכסה את רצפת החדרים. המטבעות שנמצאו בבית הם מימי המרד הגדול ולכן ברור שהבית נשרף בימי המרד הגדול בשנת 70 לספירה. במטבח של הבית נמצא משקל, שעליו חרותות המילים "דבר קתרוס", מכאן מניחים שזה היה ביתם הפרטי של משפחת הכהנים הידועה כמשפחת קתרוס.

הרובע המוסלמי

- שווקים - שלושה שווקים מקוריים מהתקופה הערבית הקדומה נמצאים לאורך הרחוב הראשי של הרובע ותחילתם בשער יפו: שוק הקצבים, שוק הבשמים ושוק הצורפים.

הרובע הארמני

- קתדרלת סיינט ג'יימס - הקתדרלה הארמנית הגדולה ביותר בארץ, מקום מושבו של הפטריארך הארמני. שם נמצאות עבודות קרמיקה ארמנית. את המבנה בנו הצלבנים על חורבות של כנסייה ביזנטית.

הר הבית

- הכותל המערבי - זהו השריד היחיד מבית המקדש השני והוא חלק מהחומה המערבית העתיקה, שהקיפה את הר הבית. הנדבכים העליונים שלה נוספו בתקופות מאוחרות יותר. האחרון היה בסיוע של משה מונטיפיורי. המקום הכי קרוב לבית המקדש ולכן מהווה מקום קדוש לתפילה יהודית. המסורת היהודית מאמינה כי רוח אלוהים (השכינה) לעולם לא זזה מהכותל המערבי. אמונה זו הפכה את המקום לקדוש ביותר בעיני עם ישראל בכל הדורות.
- מנהרות הכותל – בחפירות נחשף הכותל המערבי לכל אורכו וגם קטע רחוב מתקופת בית שני, תעלת מים חשמונאית, חדרים, אולמות ציבור באולם מוצג דגם ממוחשב של בית שני וממצאים ארכיאולוגיים.

הר ציון

- הסנקולום - ע"פ המסורת הנוצרית זהו המקום בו אכלו ישו ושליחיו את הסעודה האחרונה. את אולם הסעודה האחרונה.
- קבר דוד - ע"פ מסורת יהודית עתיקה קבור המלך דוד במערה בהר ציון למרות שהדבר לא מתאים לעבודות ארכיאולוגיות. אנשים רבים באים לבקר בקבר, המצוי מתחת לסנקולום.

הר הזיתים

הר מסביב לירושלים בעל קדושה יתרה עוד מימי קדם. יהודים רבים מדורות שונים רצו להגיע לארץ ולהיקבר שם כי הקבורים שם יהיו הראשונים לתחיית המתים. בימי בית המקדש

קראו לו הר המשחה, שכן מעצי הזית הכינו שמן משחת קודש, בהר זה נמצא בית הקברות היהודי העתיק והגדול ביותר.

- כנסיית העליה - זהו מבנה צלבני הבנוי על חורבות מבנה מהמאה ה-4 לספירה, במקום שעל פי המסורת הנוצרית ממנו עלה ישו לשמיים.
- דומינוס פלביט - שם המקום "בכי האדון" בתרגום מהשפה הלטינית. המבנה הנוכחי הוא חדש יחסית. בימי הביניים בנו צליינים נוצרים כנסייה במקום זה, מקום שלפי המסורת הנוצרית בכה ישו על גורלה של ירושלים.
- כנסיית מריה מגדלנה - כנסייה רוסית שבנה הצאר השליט אלכסנדר השלישי אשר הקדיש אותה לאמו מריה. תבנית הגג עשויה כשבעה בצלים.

חומות ושערים

- שער האשפות - נקרא בערבית שער המוגרבים על שם המוסלמים מאפריקה שעלו להתישב בירושלים. זהו השער הקרוב ביותר לכותל המערבי ולהר הבית.
- שער ציון - השער היחיד בחומה הדרומית. דרכו פרצו הלוחמים במלחמת השחרור אל הרובע היהודי שהיה נצור בעיר בעתיקה. שער זה מחבר את הרובע הארמני עם הר ציון.
- שער יפו - החשוב מבין השערים. ממנו יוצאת הדרך מערבה לכיוון השפלה ויפו. סולימן הגדול בנה שער זה.
- בשער זה נכנס הגנרל האנגלי אלנבי לאחר כיבוש העיר מידי העות'מנים – התורכים. ליד השער נמצא מגדל דוד. מצודה גדולה ומוזיאון. למבנה זה אין קשר לתקופת דוד המלך למרות שמו. הורדוס בנה שם את ארמונו והקיף אותו במגדלי שמירה.
- שער הורדוס (שער הפרחים) - נקרא כך כי על אחדות מאבני המגדל בשער יש עיטורים של פרחים.
- שער האריות - נקרא על שם שני האריות החקוקים על אבני החומה בשני צדי השער. דרך שער זה פרצו משחררי ירושלים במלחמת ששת הימים ומשם הגיעו אל הר הבית.
- שער הרחמים - שער סגור בחומה שדרכו מאמינים היהודים יגיע המשיח.
- שער שכם - שער מפואר הנקרא גם באב אל עמוד ומופיע במפת מידבא.

ירושלים התנ"כית

- עיר דוד – פארק ארכיאולוגי, המציג את הקטע העתיק ביותר של ירושלים. הממצאים שהתגלו במקום מעידים על קיום העיר היבוסית שדוד כבש. נחשפו של 25 שכבות חיים שהראשונה מהם מהמאה הרביעית לפני הספירה.
- ברכת השילוח - בריכה שהייתה מקור מים חשוב בימי בית המקדש הראשון. מי הברכה מגיעים אליה ממעין הגיחון, שם הוכתר שלמה המלך. לפי האמונה, למים היו תכונות מרפא ולכן המקום שימש לפולחן דתי. המלך חזקיהו הכין מנהרה כדי להעביר את מי הגיחון לעיר ולהתכונן למצור של אשור. כתובת השילוח המתארת את בנית המנהרה מוצגת היום במוזיאון בתורכיה.

מזרח ירושלים

- מוזיאון רוקפלר – המוזיאון הראשון לארכיאולוגיה בארץ. נמצא במבנה מיוחד. לבניין יש סגנון בניה מזרחי. הוא תוכנן ע"י האדריכל האנגלי הריסון בתמיכה כספית של הנדבן רוקפלר. במוזיאון מוצגים ממצאים שנמצאו בארץ המיוחסים לתקופות מהפרה היסטוריות ועד המאה ה-18.
- גבעת התחמושת – אתר המנציח את הנופלים באחד הקרבות הקשים על ירושלים במלחמת ששת הימים. אחד הבונקרים הפך למוזיאון ובו מתוארים הקרבות במקום.

שכונות

- שכונת מאה שערים – שכונה שנוסדה כאחת השכונות היהודיות הראשונות שנבנו מחוץ לחומות. היא הפכה במשך השנים למרכז החברה החרדית בעיר, המשמרת את אורח החיים בעיירה היהודית במאה ה-19 באירופה המזרחית. המקום משמש מוקד לתיירים, גם שאינם יהודים בגלל חווית הפולקלור היהודי האחר.
- משכנות שאננים, טחנת הרוח וימין משה – אזור שקנה מוניטיפיורי ובו נמצאת ראשית ההתיישבות מחוץ לחומות. בגן מוצבת מרכבתו של מונטיפיורי. טחנת הרוח מסמלת את רצונם של פורצי החומה להתפרנס מעובדת הכפיים שלהם.

אתרי בילוי

- שוק מחנה יהודה – שוק של פירות וירקות מקורה. השוק מציג הווי ירושלמי מיוחד ובשנים אחרונות הפך לאטרקציה עבור התיירים המבקרים בירושלים.
- מדרחוב בן יהודה – טיילת המשמשת כאחד ממוקדי הבילוי בעיר, עם מסעדות, בתי קפה וחנויות.
- מלון המלך דוד – ידוע כמלון המארח את גדולי העולם בביקורם בישראל. בימי המנדט הבריטי הייתה בו המפקדה הראשית של השלטון הבריטי. בשנת 1946 מחתרת האצ"ל היהודית הפציצה אותו.
- טיילת ארמון הנציב – טיילת שממנה ניתן לצפות על העיר העתיקה, עיר דוד והר הבית.
- ארמון הנציב – בנין מיוחד, המשמש כמטה האו"ם (ארגון האומות המאוחדות). בימי המנדט הבריטי זה היה בית המושל הבריטי. ערב מלחמת השחרור שלט בו הצבא הירדני. לאחר שחרור ירושלים בשנת 1967 הוחזר הבית לאו"ם. ע"פ המסורת הנוצרית זהו הר העצה הרעה (שם התכנסה מועצת הזקנים שהחליטה למסור את ישו לצליבה בידי הרומאים).

מוזיאונים

- מוזיאון ישראל – זהו מוזיאון לאומי ובו תצוגות קבועות בתחומים שונים כגון: ארכיאולוגיה, אומנות, אתנוגרפיה יהודית (חקר תופעות בחברה היהודית) ופולקלור. במקום נמצא גם גן פסלים המציג עבודות פיסול של אומנים ישראלים ובינלאומיים. במקום אגף מיוחד להיכל הספר, שבו מוצגות המגילות הגנוזות שנמצאו בקומרן.

- **בניין הכנסת** - בנין מיוחד מבחינה ארכיטקטונית. אולם קבלת הפנים מעוטר בשטחי קיר וביניהם יצירות של הצייר מארק שאגל. במקום נערכים סיורים מודרכים בימי ראשון וחמישי.
- **בניין בית המשפט העליון** - בנין מרשים, שאותו תכננו האדריכלים רם כרמי ועדה כרמי מלמד בתכנון אדריכלי ייחודי, המשלב בין ישן וחדש. הוא נמצא מאחורי בניין הכנסת.
- **הר הרצל** - בהר זה נמצאים קברו של חוזה המדינה וקברי גדולי האומה, ביניהם זאב ז'בוטינסקי, גולדה מאיר ויצחק רבין. בכניסה למקום שוכן מוזיאון הרצל, מוזיאון חדש המציג מפגש אורקולי מרהיב המנציח את פעילותו של הרצל במשך כל חייו.
- **יד ושם** - מוזיאון המתעד את זוועות השואה ואת כל מה שעבר על ששת מיליוני היהודים שנספו במלחמת העולם השנייה. במכלול יד ושם נמצאים גם שדרת חסידי אומות העולם, אוהל יזכור עם שמות 21 מחנות הריכוז, אולם המציג את פרי יצירתם של אומנים בשואה, היכל הילדים ועמק הקהילות.
- **גן החיות התנ"כי** - גן המציג עולם של חיות כפי שתוארו במקרא. גן החיות רחב היקף ובו אוסף זואולוגי המקיף חיות מארץ ישראל ובעיקר כאלו המוזכרות בתנ"ך.

בדרך לעיר

- **מנזר לטרון** - מכונה מנזר השתקנים, כי הנזירים בו נדרו לשתוק. המנזר מוקף בכרמים ובו יקב קטן, שבו הנזירים מייצרים יין.
- **אבו גוש** - עיירה על אם הדרך לירושלים. במקורות היהודים היא ידועה כקריית יערים, שבה חנה הארון של ה' לפני שדוד הביא אותו לירושלים. באבו גוש יש שתי כנסיות: נوتر דאם וכנסיית תחיית המתים שנבנתה ע"י הצלבנים.

ברשות הפלסטינית

- **חברון** - חברון חשובה ליהודים ולמוסלמים כעיר האבות. בה מערת המכפלה, שם קבורים אברהם, יצחק ויעקב והאימהות שרה, רבקה ולאה.
- **בית לחם** - ע"פ המסורת היהודית בקרבת מקום קבורה רחל אמנו ובשדות הרועים הסמוכים פגשה רות את בועז. ע"פ המסורת הנוצרית התרחשה שם לידת ישו.

ים המלח-

לפניך סיכום על ים המלח, עליך להשלים אותו , ניתן להיעזר בסיכום שמצורף .

מדבר יהודה

מאפיינים
גבולות

נוף ואפיון

תיירות

ארכאולוגיה והיסטוריה
מצדה

קומראן

בית כנסת עין גדי

שמורות טבע
נחל עין גדי ונחל ערוגות

מערת הקמח

התאימו בין טור א' לטור ב'

רצועת המצוקים	ייצור קוסמטיקה ממינרלים
מישור החוף ים המלח	הר מלח
רמת המדבר	מבצר מרשים בראש ההר
מצדה	שמורת טבע עם מפל
קומראן	פסיפס מתקופת המשנה והתלמוד
שמורת עין גדי	מקום נפלא לתצפית
נחל דוד	מתאים למסלולי ג'פים
הר סדום	מקום בתי המלון וכביש 90
מערת הקמח	סדק במישור החואר
מפעל "אהבה"	כאן מצאו את המגילות הגנוזות
בית הכנסת בעין גדי	עיר המשמשת אתר מרפא לחולי אסטמה
ערד	מסלול הליכה עם מקדש עתיק ומעניין

סיכום

מיקום ואפיון האזור

גבולות האזור, הצפון, בקעת יריחו, בדרום, כיכר סדום, במזרח הרי יהודה ובמערב ים המלח. אזור מדבר יהודה נמצא בתחום אקלים המכונה "צל גשם" ומאופיין ביובש רב: טמפרטורות גבוהות וגשמים מועטים. ים המלח הוא המקום הנמוך ביותר בעולם ויש בו שילוב של סגולות אקלימיות מיוחדות עם ריכוז גבוה של מלחים במי הים. המים המגיעים לים המלח לא מספיקים כדי לאזן את כמות המים, שבה משתמשים להפקת מינרלים לתעשייה ולכן מפלס המים יורד כל הזמן. ירידת מפלס המים גורמת לתופעת הבולענים (בורות עפר עמוקים שנפתחים באופן פתאומי על פני החוף).

אתרי טבע ותיירות

- שמורת עין גדי – שמורת נחל דוד ונחל ערוגות הם קניוני נחלים המעטרים את עין גדי. במקום ניתן לערוך טיול רגלי לאורך גדות הנחלים, בעלי צמחיה טרופית וים תיכונית עשירה, בין מפלים, מעיינות ובריכות טבעיות. זהו מקום המהווה מוקד משיכה למטיילים חובבי טבע.
- הגן הבוטני בקיבוץ עין גדי – בקיבוץ עין גדי הוקם גן נוי במטרה לסמל את ניצחון האדם על המדבר. הגן רחב היקף ויש בו מיני צמחים רבים מכל רחבי העולם. ניתן גם לראות בגן מינים שונים של עצי תמר מצוי ודקל, צמחי מדבר וסוגי קקטוסים שונים.
- נחל דוד – ישנו שביל מעגלי המסומן לטיול רגלי. דרך השביל נראה שרידים של חקלאות עתיקה ומקדש עתיק, מפגש עם בעלי חיים בסביבתם הטבעית, מעיין שולמית ומערת דודים. זהו מסלול קצר המומלץ לחובבי טבע.
- מצדה – ממצאים הארכיאולוגיים שנחשפו ארמונות, מקוואות ומבנים מפוארים שהעידו על חיי האצולה בימי הורדוס, שבנה את מצדה והשימוש שעשו במקום קנאים לוחמי חופש מול צבא רומאי כבד משכו מבקרים רבים. העלייה למצדה נעשית ברכבל, ניתן לעלות רגלית דרך שביל הנחש או עליה על סוללה מצד ערד שהוא קטע הליכה קצר ונוח. מצדה הוכרזה כאתר מורשת עולמי מטעם אונסקו.

- מערות קומראן – פה נמצאו המגילות הגנוזות. למגילות חשיבות היסטורית ודתית רבה, מאחר שתקופת כתיבתן משוערת למאות קדומות מאוד. בקומראן חיו האייסים – כת נזירים, יש אומרים הנוצרים הראשונים.
- מערת הקמח – במישור בעל סלעי חוואר – סלעים בהירים ופריכים בנחל פרצים נפרצו ערוצי נחל קטנים. המערה היא סדק מסדקי הנחל שעדיין לא נפתחו ותקרתם שלמה. התנועה במערה נעשית בזחילה בעזרת פנסים. בזחילה סלעי החוואר מתפוררים ונדבקים לבגדים ונראה כאילו המבקרים טבלו בשק קמח ומכאן שמה של המערה.
- בית הכנסת העתיק של עין גדי - חורבות בית כנסת עתיק מתקופת המשנה והתלמוד, שממנו השתמרו חדרים, כניסות ורצפת פסיפס. מעל הפסיפס נמצאת רצפת פסיפס נוספת ובה כתובת שלפיה תחול קללה על ראשו של האדם שיגלה את הסוד (כנראה סוד הפקת בושם מהאפרסמון שגדל בסביבה באותה תקופה).
- מפעל אהבה - מפעל המייצר מוצרי קוסמטיקה מהחומרים המופקים ממי ים המלח. במקום יש מרכז מבקרים, בו ניתן לרכוש את המוצרים.

